

**INSON HUQUQLARINI XALQARO-HUQUQIY HIMOYA QILISHDA
ADVOKATNING ROLI**

Jo'rayev Javoxir Meliboy o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti tyutori

Toshkent, O'zbekiston

jjuraev571@gmail.com

Inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilish zamonaviy huquqiy davlat hamda fuqarolik jamiyatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ikkinchi jahon urushidan so'ng inson huquqlari milliy huquq doirasidan chiqib, xalqaro huquqning mustaqil tarmog'iga aylandi. 1948-yilda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi [1] va undan keyingi xalqaro shartnomalar inson huquqlarini himoya qilishning universal standartlarini belgilab berdi. Ushbu standartlarni amalda ta'minlashda advokatura institutining o'rni beqiyosdir.

Advokat inson huquqlarini himoya qilishning ham milliy, ham xalqaro darajadagi asosiy subyektlaridan biri hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 1990-yilda qabul qilingan "Advokatlarning roliga oid asosiy tamoyillar" hujjatida advokatning mustaqilligini ta'minlash va malakali yuridik yordam olish imkoniyatini kafolatlash davlatning zimmasidagi majburiyat sifatida belgilangan [2]. Advokat mijozning huquqlarini himoya qilar ekan, u nafaqat shaxsiy manfaatni, balki qonun ustuvorligi va adolat tamoyillarini ham himoya qiladi.

Xalqaro-huquqiy himoya mexanizmlarida advokatning faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Inson huquqlari bo'yicha Yevropa sudi, BMTning shartnomaviy organlari, jumladan Inson huquqlari qo'mitasi, hamda mintaqaviy sud instansiyalarida ishlarni yuritishda advokat mijoz nomidan murojaatlar tayyorlaydi, dalillarni to'playdi va huquqiy pozitsiyani asoslaydi. Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro paktning [3] individual shikoyat mexanizmi doirasida advokatning malakali yordami ish natijasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Advokat milliy darajada xalqaro standartlarni qo'llashda muhim vosita

bo'lib xizmat qiladi. U sud jarayonlarida xalqaro shartnoma normalariga havola qilish, milliy qonunchilikni xalqaro majburiyatlarga muvofiq talqin etishni taklif qilish orqali inson huquqlari himoyasini kuchaytiradi. Inson huquqlari va asosiy erkinliklarni himoya qilish to'g'risidagi konvensiya [4] kabi hujjatlar milliy sudlar amaliyotiga tobora chuqurroq singib bormoqda va bu jarayonda advokatning tashabbuskorligi hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, advokatning inson huquqlarini xalqaro himoya qilishdagi faoliyatida bir qator muammolar mavjud. Ular qatoriga advokatlarning xalqaro huquq sohasidagi maxsus bilim va tajribasining yetishmasligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, ayrim hollarda esa advokat mustaqilligiga tahdidlarni kiritish mumkin. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun advokatlarning xalqaro inson huquqlari standartlari bo'yicha malakasini muntazam oshirish hamda xalqaro tajriba almashinuvini kengaytirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, advokat inson huquqlarini xalqaro-huquqiy himoya qilish tizimining ajralmas va faol ishtirokchisidir. Uning faoliyati orqali xalqaro standartlar amaliy mazmun kasb etadi va shaxsning huquqlari real himoyaga ega bo'ladi. Advokatura institutining mustaqilligini mustahkamlash hamda uning xalqaro huquq sohasidagi salohiyatini oshirish inson huquqlari himoyasi samaradorligini ta'minlashning muhim shartidir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi (BMT Bosh Assambleyasi rezolyutsiyasi, 1948-yil 10-dekabr).
2. Advokatlarning roliga oid asosiy tamoyillar (Gavana, 1990).
3. Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro pakt (1966).
4. Inson huquqlari va asosiy erkinliklarni himoya qilish to'g'risidagi konvensiya (Rim, 1950).